

Lyden er på deroute i DR

Af Lars Worre

Danmarks Radio var i årevis bannerfører, hvad kvalitetslyd angik. Men i de senere år har DR skruet så meget ned for kvaliteten, at der reelt er tale om et kulturtab

Er du også ved at få spat af den overkomprimerede, forvrængede lyd, som alt for ofte høres i DR, på såvel radio- som tv-kanaler? Lader du dig også irritere over anmassende, skinger klang og snøvlede stemmelyd, samt den enerverende robotlyd på bandede klip i såvel reportager som lydklip og arkivmateriale?

Danmarks Radio var i årevis en lydmæssig bannerfører, som transmitterede i en kvalitet, så selv garvede musikentusiaster anså FM-tuneren som en førsteklases signalkilde. Man husker de perfekt mikrofonerede optagelser af koncerter, studieværter og nyhedsoplæsere. Og ikke mindst monteringerne, hvor man som lytter følte sig hensat til et helt andet univers med virkelige, levende mennesker foran sig - nærværende, klart. Ægte.

Er god lyd vigtig? Ja, meget mere end man skulle tro! Vigtigheden af god lyd gengivelse undervurderes umiddelbart af de fleste, faktisk er der meget lidt fokus på høresansens betydning for menneskers virkelighedsopfattelse og livskvalitet. Til gengæld overvurderes betydningen af synssansen.

De fleste har f.eks. umiddelbart lettere ved at forholde sig til billedkvaliteten på et tv, end til lyd-kvaliteten, selv om sidstnævnte ofte rummer langt flest informationer. Vi lever i en visuelt fokuseret tid, hvilket ikke gør denne prioritering mindre udtalt. Med lyden er det lidt som med luften i et lukket lokale: Når den bliver dårligere, mens man opholder sig i det, registrerer man det ikke selv, før et vindue lukkes op og frisk, kølig luft strømmer ind.

Kontrastløs grød

Tilhængerne af komprimeret lyd vil sige, at kompression er en måde, hvorpå man kan få selv bittesmå pc-højttalere, transistorradioer og fladskærms-tv til at lyde tåleligt.

Modstanderne siger, at kompression tager alt naturligt liv ud af lyden. Det svarer til at presse mad igennem et nøglehul, hvilket faktisk kan lade sig gøre. Der kræves blot en blender og en bollesprøjte, og det, der kommer ud på den anden side, kan spises, men

resultatet er derefter: en intetsigende, kontrastløs grød uden nuancer, duft og struktur, hvis eneste kvalitet er, at den mætter ...

Men behøver vi billedligt talt at lytte gennem et nøglehul, når teknikken står til vores rådighed med næsten ubegrænsede muligheder for ægthed og kvalitet?

Teknisk set består lydæssig komprimering i, at man forstærker alle de svage passager i lyden voldsomt, samtidig med at man begrænser (klipper) de kraftige, så lydstyrken er jævnt høj hele tiden. Men den grove sammenpresning af lyden vil oftest føre til en pågående, anmassende, forvrænget og dermed trættende lyd. Herved undgås praktisk talt også pauser og stilhed, hvilket ifølge markedsføringsguruer skulle være særligt godt for opmærksomhedsværdien i den travle hverdag ...

Der er tale om en lydæssig modestrømning, og denne *sound* dominerer en stor del af musikmarkedet for bærbare lyd-afspillere.

Snerrende mekanisk

Den anden art af kompression, som ofte forveksles med den første, er datakompression. Her sammenpakkes den digitalt lagrede lyd, hvorved en lydoptagelse 'fylder' mindre. Teknikken anvendes derfor i stor stil på f.eks. mobiltelefonlinjer, hvor dataforbruget skal begrænses mest muligt, samt til lagring af lyd på bærbare afspillere, hvor pladsen er begrænset. Hvis denne kompression overdrives, opstår forskellige bivirkninger såsom den karakteristiske robotstemme-lyd, samt en afrullet, dvs. lukket, diskantlyd. Herved bliver lyden snerrende mekanisk, ja, alt andet end naturlig ...

Dette sker stadig hyppigere, og det kan undre mig, hvorfor DR med sine stolte lydtraditioner ofte bevæger sig helt ned i de laveste bit-rater på optaget materiale, når man har adgang til kvalitetsudstyr og næsten uendelig, billig, harddiskplads. Her er ikke tale om en modestrømning, men derimod ren og skær dårlig stil. Svigtende kvalitetssans.

Et faktum er det i hvert fald, at DR på DAB-radiobåndet har valgt en konfiguration, som er langt under det ældgamle FM's ydeevne, hvad angår dynamik og naturtro gengivelse. Jeg spørger: Har man gennem de senere år skruet gradvis ned for kvaliteten på det gamle FM, for at overgangen til et tætpakket DAB-bånd med dets kanal-kvantitets-ræs skal opleves mindre kompromitterende for lyden?

DR's sans for god lyd

DR begav sig, fra stereoens introduktion i 1960'erne og op gennem 1970-80'erne, fremad mod et stadig højere lydæssigt niveau. Drevet af nogle dygtige og ambitiøse lydteknikere og tekniske chefer skabtes en lyd kvalitetskultur med superhøjt fagligt

niveau, hvor man kort og godt bare stræbte efter det bedste. Hermed implicit også på DR tv.

Jeg husker, hvordan det, da monolet blev brudt med TV 2's åbning i 1988, var slående, at den nye kanal ikke nåede DR til sokkeholderne i produktionskvalitet, herunder lyd-kvalitet. Helt galt var og er det med reklameblokkene, som for det meste er ekstreme eksempler på anvendelsen af kraftig kompression. Den hårdtpumpede reklamelyd på TV 2 (og samtlige andre kommercielle tv- og radio-kanaler) er ofte udsældt netop pga. forvrængningen. Men det skulle angiveligt virke fremmede på købelysten ud fra det simple forhold, at den, der råber højest, bliver hørt ...

Reklamerne slipper vi dog for på DR, men den udbredte kritik af den utydelige og ujævne lyd-kvalitet på tv-serier som *Forbrydelsen*, *Ørnen* og *Sommer* taler for sig selv. Her er hele skylden blevet placeret hos skuespillerne, som anklages for at have en dårlig diktion, en for hverdagsagtig, sløset udtale. Det kan der være noget om, men forklaringen er for ensidig. Man har angiveligt forsøgt på efterfølgende at 'reparere' dette med elektroniske fiksfakserier, men jeg vil påstå, at fokus på taleforståelighed og generel lyd-kvalitet gennem hele produktionen havde hjulpet mere. Kaster man blikket på en helt anden genre, fremstår programmer som DR's *X-Factor* som et eksempel på, at man kan manipulere så meget med instrumentlyden på et ellers veloplagt backingorkester, at det kommer til at lyde, som var det frembragt på en billig synthesizer i et hjemmestudie.

Selv på P1 er den gal

Hvad der i de senere år er gået galt i DR, er lidt af en gåde - eller er det? En betydelig del af teknikerkorpset, dvs. garantierne for den gode lyd, er røget ud i nedskærings- og moderniserings-runder. I jagten på øget produktivitet har man ofret kvaliteten. Men hvad skal vi med alle de halvlige-gyldige nye kanaler på DAB og DR Netradio, som er spiret frem, samtidig med at f.eks. P3 går åbenlyst efter at matche lokalradioerne i lydmæssig - og til tider indholdsmæssig - middelmådighed?

I de mest poppede programmer får lyden fuld skrue på kompressoren, så dynamikken bliver totalt fladtrykt. Ind imellem anvendes en kompressionsgrad på speak, som får selv den smukkeste kvindestudieværtsrøst til at lyde stønnende, som var det lydsiden til en lummer B-film.

Men det stopper ikke dér, for selv på det kulturseriøse P1 er den gal. Stadig flere programmer synes reduceret til ren gør-det-selv-lydproduktion med manglende kontrol, lige fra skinger klangbalance og lemfældig mikrofonopsætning til skramlen i studiet og forfærdeligt komprimerede lyd-klip. På bandede indslag lyder det stadig oftere, som

havde den hjælpeløse journalist brugt sin mobiltelefons indbyggede diktafon (ja hvem ved?).

Det kan synes urimeligt at kritisere lyden fra et mediehus, som trods alt stadig er det bedste på sit felt. Men sådan må vilkårene være, når samfundets søjler sælger ud af arvesølvet.

Hvis de ledere, der står bag driften af DR, havde affektion for lyd kvalitet, ville de have forhindret omfanget af denne deroute. De ved måske ikke, at det har stået meget bedre til i DR, tilmed i tider da den nødvendige lydteknologi var langt dyrere og vanskeligere at omgås end i dag? Årsagen er i hvert fald ikke tekniske begrænsninger, snarere almindelig inkompetence og dårlig smag.

Når man bevæger sig rundt omkring på kloden, er det med stolthed, man erfarer, at Danmark anerkendes som et land med stolte audio-traditioner. Dette har adskillige historiske årsager, men DR's indirekte betydning for danskernes lyd mæssige opvækst er givetvis én af dem.

Vi er mange, der tidligt i livet fik den gode lyd kvalitet ind med modermælken via medierne, dvs. DR. Men det må man med mismod konstatere er ved at være passé. Fortsætter tendensen, vil jeg ikke tøve med at kalde det for et dansk kulturtab.

Men vil vi virkelig, at den kommende generation skal vokse op med lyd mæssig McDonald's, når man kan levere ren 'Noma' for øregan